

Szilárd Leó

Jelentés a Centrál pályaudvarról

*A SHORT STORY by the Hungarian émigré
Leo Szilard, entitled "Report on 'Grand Central Terminal'"
written in 1948 and first published
in the University of Chicago Magazine in 1952,*

Elképzelhetik, mennyire megdöbbsentünk, amikor leszálltunk, és elnéptelenedett városokat találtunk. Tíz évig utaztunk az űrben, a kényszerű tétlenség miatt egyre türelmetlenebbül és ingerültebben; és amikor végül leszálltunk a Földön, kiderült - amiről önök már kétségtelenül hallottak -, hogy minden élet kihalt ezen a bolygón. Természetesen első teendők volt, hogy megtudjuk, miként következett be az esemény, és hogy kiderítsük, vajon az életet kiirtó hatóerő - bármi volt is - működik-e még, esetleg saját életünket is veszélyeztetve. Nem mintha túl sokat tehattünk volna önmagunk védelmére, de el kellett döntenünk, kérjük-e tovább expedíciók küldését erre a területre, vagy eltanácsoljuk őket.

Először azt hittük, megoldhatatlan rejtéllyel állunk szemben. Hogyan pusztíthatott el bármilyen vírus vagy baktérium minden növényt és minden állatot? Egy hét sem telt el, amikor egyik fizikusunk - teljesen véletlenül - a radioaktivitás enyhe nyomait fedezte fel a levegőben. Mivel nagyon gyenge volt, önmagában nem lett volna nagy jelentősége, de amikor analizálták, kiderült, hogy nagyszámú különböző radioaktív elem sajátságos keverékéből származik.

Ekkor Xram visszaemlékezett, hogy mintegy öt évvel ezelőtt különös villanásokat figyeltek meg a Földön (mindet egy hét leforgása alatt. Eszébe jutott, hogy ezek a villanások talán urániumrobbanások lehettek, és a jelenlegi radioaktivitás esetleg az öt évvel ezelőtti robbanásokból származik. Ez kezdetben elég erős lehetett ahhoz, hogy elpusztítsa az életet a bolygón.

Ez azonban elég valószínűtlenül hangzott, mert az uránium önmagától nem robban, és meglehetősen bonyolult eljárásra van szükség, hogy robbantható állapotba hozzák. Mivel a Föld-lakóknak, akik ezeket a városokat felépítették, értelmes lényeknek kellett lenniük, nehéz elhinni, hogy ennyi fáradsággal készítették volna elő az urániumot csak azért, hogy elpusztítsák önmagukat.

De a további vizsgálat bebizonyította, hogy a levegőben talált radioaktív elemek pontosan megegyeznek az uránium-robbanásokor keletkezettekkel, és olyan arányban keverednek, amely megfelel az öt évvel korábbi urániumrobbantás hasadástermékeinek. Ez már aligha lehet véletlen egyezés.

Amikor azonban továbbmegy, és azt igyekszik megmagyarázni, miért és hogyan jöhetett létre ilyen urániumrobbanás, már képtelen vagyok okoskodását követni.

Xram úgy véli, hogy háború lehetett két kontinens lakói között, amelyben mindkét fél győzött. Tény, hogy a feljegyzések szerint az első hús villanás Eurázsia területén következett be, és ezt követte őt - sokkal nagyobb - villanás az amerikai kontinensen ezért először hajlottam afelé, hogy komolyan, érdemben fon tolóra vegyem a háborúelméletet.

Arra gondoltam, talán két különböző Föld-lakó faj élt ezer a két kontinensen, akik nem tudták vagy nem akarták szabályozni a születések számát, s ez túlnépesedéshez, élelmiszer hiányhoz és a két faj közötti élethalálharchoz vezethetett Ezt az elméletet azonban el kellett vetnem, mert két ténnyel találtam szemben magamat: 1. az eurázsiai és az amerikai kontinensen talált Föld-lakók csontváza ugyanahhoz a fajhoz tartozik, és 2. a csontvázstatisztikák tanúsága szerint egyik kontinensen sem volt túlnépesedés.

Ennek ellenére, úgy látszik, Xram ragaszkodik háborúelméletéhez. Az a legkellemetlenebb, hogy most minden érve egy meglehetősen rejtélyes, de valószínűleg teljesen érdektelen megfigyelésre alapozza, amelyet nemrég tettünk a Központi nagyállomás tanulmányozásakor.

Amikor leszálltunk, nem tudtuk, hol kezdjük kutatásainkat és így találomra a város egyik legnagyobb épületét szemeltük ki vizsgálatunk első tárgyául. Nem tudjuk, mit jelent neve: Központi nagyállomás, de alig férhet kétség az épület rendeltetéséhez. Az idétlen gépekre alapozott kezdetleges szállítási rendszerhez tartozott, amely síneken futott, és kerekekre épített kocsikat vontatott maga után.

Több mint tíz napig foglalkoztunk az épület tanulmányozásával, és egész csomó érdekes és különös részletet tártunk fel Szeretném egy megfigyeléssel kezdeni, amelyet sikerül tisztáznunk, legalábbis az én meglepedésemmre. Ezen az állomáson tárolt kocsikon - amint felfedeztük - tábla lógott "Dohányzó" vagy "Nemdohányzó" felírással, világosan jelezve, hogy volt valamiféle elkülönülés az utasok között. Rögtön eszembe jutott, hogy a Föld-lakóknak két ága éthetett ebben a városban, egy pigmentáltabb változat, sötétebb, vagy is "füstös" arcszínnel, és egy kevésbé színezett változat bár nem feltétlenül albínó -, világos, vagyis "nem füstös" arcszínnel.

A Föld-lakókból csak csontvázmaradványokat találtunk és ezekből semmit sem sikerült megtudnunk a színükről. Ezért először úgy látszott, nehéz lesz bizonyítékot szereznünk ehhez az elmélethez. Közben azonban néhány meglehetősen tágas épületet fedeztünk fel a városban, amelye valamilyen ismeretlen és eléggé rejtélyes célra szolgálhattak.

Ezeknek az épületeknek a belső falaira bekeretezett, festett vásznakat erősítettek - tájképeket és Föld-lakók képeit. És itt már látható, hogy a Föld-lakók két csoportba tartoztak: akiknek az arcszíne erősen pigmentált - füstös -, és akiknek az arca alig színezett - a nem füstös változat. Ez pontosan megfelel elképzelésünknek.

Talán itt említeném meg, hogy a képek néhány százaléka a Föld-lakóknak egy harmadik ágát mutatja be. Ennek az ágnak egy pár szárnya is van, és nyilvánvalóan mindegyikük a kevésbé pigmentált változathoz tartozott, Az eddig megvizsgált nagyszámú csontváz közül szemmel láthatóan egyik sem tartozott a

szárnyas csoporthoz, ezért arra a következtetésre jutottam, hogy egy kihalt változat képeivel állunk itt szemben. Hogy ez az elképzelésem helyes, ahhoz már nem is férhet kétség, mert megállapítottuk, hogy a szárnyas formák sokkal gyakrabban jelentkeznek a régebbi festményeken, mint az újabbakon.

Természetesen nem írhatom le önöknek mindazokat a rejtélyes felfedezéseket, amelyeket a Központi nagyállomás helyiségeiben tettünk, de szeretném legalább a legfurcsábbat elmondani, annál is inkább, mert Xram erre alapozza háború-elméletét.

A felfedezés egy jelentéktelen részletvizsgálatból következett. A Központi nagyállomás hatalmas területén eljutottunk két kisebb terembe, amelyek eléggé elrejtett helyen feküdtek. Mindkét teremben - "Férfiak", illetve "Nők" felírással egy csomó kis fülkét találtunk, amelyek a Föld-lakók rejték helyéül szolgáltak, mialatt túladtak ürülékükön. Észrevettük, a lerakódóhelyen minden egyes fülke ajtaja fortélyos szerkezettel van bezárva. A szerkezetek megvizsgálása után kiderült, hogy egy csomó kerek fémérme van bennük. Ma már tudjuk, hogy ezek az ügyes kis szerkezetek megakadályozták a fülkébe belépést mindaddig, míg újabb érmét nem dobtak be egy nyíláson keresztül; abban a pillanatban az ajtó kinyílt, és lehetővé tette a belépést a fülkébe. Az érméken különböző ábrák és feliratok is vannak, azonban mindegyiken előfordul az a szó, hogy "Szabadság". Mit jelentenek ezek a szerkezetek, bennük az érmék és az érméken a "Szabadság"?

Bár több elméletet terjesztettek elő, az általános vélemény a felé a magyarázat felé hajlik, hogy itt a lerakódás műveletét kísérő ünnepélyes aktusról van szó, talán a Sigma-25 és a Sigma-43 bolygókról jelentett furcsa ünnepi aktusokhoz hasonlókra. E nézet szerint a "Szabadság" szó valami a Földlakók vagy őseik által nagy becsben tartott erényt jelenthet. Ily módon eléggé megnyugtató magyarázatot kapunk az érmék feláldozására közvetlenül a lerakódás műveletét megelőzően.

De miért volt szükség annak biztosítására - vagy mint Xram mondja, a kényszerre -, hogy egy trükkös szerkezet révén minden egyes esetben valóban feláldozzák az érmét? Ezt is megmagyarázhatjuk, ha feltételezzük, hogy a fülkék felé közelítő Föld-lakókat bizonyos szorongás érzete hajtotta, a szerkezet nélkül időnként megfeledeztek volna az érmeáldozatról, és ennek következtében lelkiismereti gyötrelmek törtek volna rájuk.

Azt gondolom, ez a legjobb magyarázat, amelyet jelenleg adhatunk, és valószínű, hogy a további kutatások ezt a nézetet fogják megerősíteni. Xramnak azonban, mint már említettem, van egy külön elmélete, amelyről azt hiszi, mindent megmagyaráz: az érméket a szerkezetben éppúgy, mint az életet elpusztító urániumrobbanást.

Úgy képzelem, hogy a Föld-lakók ezeket az érméket szolgálatok viszonzásaként kapták. Azt mondja, a Föld-lakók nem voltak értelmes lények, és nem dolgoztak volna közös vállalkozásokban valami különleges ösztönzés nélkül.

Szerinte azáltal, hogy megakadályozták a Föld-lakókat ürülékük lerakásában, amíg minden alkalommal fel nem áldozták az érmét, mohón kellett igyekezniük, hogy szert tegyenek ilyen érmékre, és az érmeszerzési vágy tette lehetővé

számukra az együttes erőfeszítésekben való részvételt, amely szükséges volt társadalmuk működtetésére.

Úgy véli, a lerakódóhelyeken talált érmék egy általánosabb elv egyik megnyilvánulását jelentik csak, és a Föld-lakóknak feltehetően nemcsak a lerakodóba való belépés előtt kellett ilyen érméket leadniuk, hanem akkor is, ha élelmiszerhez stb. akartak hozzájutni.

Néhány nappal ezelőtt Xram meglátogatott, hogy mindezt elmondja nekem. Nem vagyok biztos, hogy mindent megértettem a mondanivalójából, mert nagyon gyorsan beszélt, ahogy szokta, ha valamelyik elméletétől lázba jön. De általános elképzelését nagyjából megértettem, és nem tartom valami logikusnak.

Úgy látszik, valami bonyolult számítást végzett, és eszerint a javaknak érmecsererendszeren alapuló termelése és elosztása nem lehetett stabil, szükségszerűen nagy ingadozásoknak volt kitéve, amelyek nagyjából emlékeztetnek az örültek mániás-depressziós ciklusaira. Sőt odáig megy következtetéseiben, hogy ilyen depressziós szakaszban pszichológiailag lehetségesnek tartja a háborút, még azonos fajon belül is.

Senki sem ismeri el nálam készségesebben, hogy Xram ragyogó szellem. Bár elméletei mindig tévesnek bizonyultak, de addig mindig tartalmaztak egy szemernyi igazságot. A jelenlegi elmélet esetében ez a szemernyi valóban csak mákszemnyi lehet, sőt mi több, ezúttal bizonyítani tudom, hogy téved.

Az utóbbi néhány napban ugyanis szűrőpróbaszerűen megvizsgáltunk a helyszínen tíz különböző lakóházat a városban. Egy csomó lerakódóhelyet találtunk ezekben is, de egyetlenegy sem volt érméket tartalmazó szerkezet egyetlenegy eddig megvizsgált házban sem. Most már biztosnak látszik, hogy a Központi nagyállomáson talált érméket szertartás során helyezték oda. Nyilvánvaló: az ilyen szertartások a nyilvános helyen, illetve csakis a nyilvános helyen elvégzett lerakással kapcsolatosak.

Örülök, hogy sikerült ezt idejében tisztáznunk, mert sajnáltam volna, ha Xram bohócot csinál magából, és az elméletét beleveszi a jelentésébe. Tehetséges fiatal, és a pillanatok alatt összehordott, lehetetlen elméletei ellenére meglehetősen kedvelem.

(Valkay Sarolta fordítása)